

گذری بر سنت گل‌باران حرم مطهر رضوی که قدمتی کم، اما تاریخ‌ارادتی بلند دارد

روایت گل‌های زائری که در حرم عطر می‌گیرند

طوبی‌اردلان هفته‌گذشته‌در اولین روز از دهه کرامت، که تقویمش با نام حضرت فاطمه معصومه^(ع) عطر گرفته بود، اگر پی فرصت زیارت به سمت حرم قدم برداشته باشید، حتما در خیابان شیرازی رژه گل‌ها را دیده‌اید، گل‌هایی سپید که پس از گلباران حرم در دست‌دختران وزنان، شهر را قدم می‌زد. این اتفاق زیبا هر سال در همین روزها شاهدیم و قدمتی کمتر از دوده‌ده دارد، اما برای اخلاص و ارادتی که پشت آن نشسته است، می‌توان کتاب هانوشث.

- باغبانی در گلستان رضا(ع)

جالب است بدانید هر سال به‌نیت این روزها، باغبان‌های بسیاری در باغ‌ها و مزارع آستان قدس رضوی، هم‌نشین خاک‌وهم صحبت خرامی‌شوند تا اخلاص و ارادت‌شان به سلطان خراسان، پس از کاشت یک میلیون پدز، گل‌بدهدوان‌هالین گل‌ها را صرف گلباران گلستان ضامن‌آهو کنند. کار خوش عطری که سختی فراوانی در داو انجامش همت و عشقی وافر می‌خواهد. این سختی کار و ارادت از سر اخلاص را وقتی متوجه می‌شوید که به‌دیند برابر آمارهای آستان قدس، فضای سبز حرم مطهر ۲۷ هزار متر مربع است.
سوای این، رسیدگی به گلدان‌های فصلی و باغچه‌های طراحی‌شده نیز از دیگر وظایف خادمان فضای سبز حرم است.

- سنت تعویض گل گلدان‌ها

اما لذت بردن گل‌به آستان گل در این حریم، فقط قسمت خادمان آستانه نیست و در مشهد و شهرهای اطراف هم گل فروش‌ها و تولیدکنندگان گل بسیاری هستند که بی‌نذر و نیتی یا عارض ارادتی، نه تنها در این روزها که در همه‌ماه‌های سال، گل‌هایی را برای آذین حرم مطهر به رایگان تقبل می‌کنند.

مایخشی از این گل‌های اهدایی رادر گلدان‌های طلایی رنگ بالای ضریح بسیار دیده‌ایم. گلدان‌های گلی که سابقه‌شان در زینت حرم بیش از دیگر بخش‌ها با این محوریت است. در واقع قدمت گل‌گذاری بالای ضریح، تاریخی بیش از گلباران حرم در شب‌های میلاد دارد و قدمت آن‌را می‌توان در اوایل دهه بیستم قرن گذشته جست‌وجو کرد، یعنی دقیقا از همان دوران که گلدان‌ها روی ضریح تعبیه شدند. همین است که تعویض این گل‌ها و آراستن دوباره گلدان‌ها حالا دیگر آن قدر تکرار شده که به یک سنت بدل شده است و انجام آن مانند بسیاری از خدمات در حرم مطهر، آدابی دارد. مثلاً برای تعویض گل این گلدان‌ها تعدادی از خادمان هر صبح زود جمع می‌شوند، در حالی که صندوق‌هایی چوبی در دست دارند. آنان این صندوق‌ها را در پایین ضریح و نزدیک به آن می‌گذارند، سپس چندتن از خادمان رضا^(ع) گویان و ذکر خوان بالای نزدیک‌های می‌روند، گل‌های قدیمی داخل گلدان را برمی‌دارند و با احترام به سمت پایین می‌برند. در پایین‌پا، کنار ضریح، خادمان دیگر آهسته گل‌های نیمه‌خشک را بعد از باز کردن گره و اسفنج، دسته‌بندی می‌کنند و در داخل جعبه می‌گذارند. پس از این گل‌های تازه که معمولا در باغ‌های ملک‌آباد یا سلیقه‌بسیار بسته‌بندی شده‌اند، دوباره در گلدان‌ها قرار می‌گیرند.

- بسته‌بندی گل‌ها به نیت تبرک

اما سر نوشت گل‌های قدیمی چه می‌شود؟ این گل‌ها دور ریخته نمی‌شوند، بلکه به بخشی که «شمیم رضوان» نام دارد، منتقل و بوجاری می‌شوند. یعنی خادمانی ساقه‌وپرگ‌ها را جدا می‌کنند، گل‌گلدان‌ها را در دستگاه‌های مخصوصی خشک و سپس بسته‌بندی می‌کنند تا همراه قرن‌های کوچک یک زیارت‌نامه‌ها به عنوان تبرک به زائران برسند.

- گل‌هایی که به پایوس می‌آیند

البته ناگفته‌نماند که سنت اهدای گل فقط به پرکردن گلدان‌های بالای ضریح محدود نمی‌شود و تقریباً دوده‌ها است بسیاری از تولیدکنندگان گل در سراسر کشور هر سال در دهه کرامت مقدار زیادی گل را برای پایوس یا کامیون به مشهد می‌فرستد. یکی از قدیمی‌ترین این محموله‌های گل که حالا هجده سال است هر دهه کرامت راهی جاده‌های خراسان می‌شود، ۲۵۰ هزار شاخه به همراه دارد که معمولا از شهرهای پاکدشت، محلات، سرپل ذهاب کرمانشاه، یزد، تبریز، شیراز، اصفهان، تهران و شهرهای شمالی کشور می‌رسند. ناگفته‌نماند طبق اطلاعاتی که آستان قدس ارائه کرده است، همراه این بارها تعدادی از گل‌فروشان نیز می‌آیند تا در مشهد بخشی از کار گل‌آرایی را برعهده بگیرند. این فقط شمه‌ای از شمار عاشقانی است که تلاش می‌کنند به‌ر شیوه‌عرض بندگی کنند و در این میانه، فقط به خادم درگاه او بودن مفتخرند.

شهر

۲۳ شنبه ۱۷ خرداد ۱۳۹۴ ۱۳۹۴ شنبه ۲۳ خرداد ۱۳۹۴

SHAHRAANews.IR

۱۴

↓

تاریخ و هویت

گشتی در نخستین موزه وقف کشور که ویژه تاریخ و اشیای به یادگار مانده از بقاع متبرکه است

گنجینه‌ای متبرک در قالب یک موزه

به مناسبت دهه کرامت و روز بزرگداشت و تجلیل از امامزادگان و بقاع متبرکه

پایه شمعدانی برنجی با تزئینات قلم‌زنی / قدمت صفویه

ضریحی چوبی مربوط به امامزاده علی اکبر در داورزن سبزوار

اما سالن توسعه موزه که در انتهای این مکان قرار گرفته، تغییر کاربری داده است و به تازگی ضریحی چوبی مربوط به امامزاده علی اکبر و ۱۵۰ سال پیش از داورزن سبزوار در آن قرار گرفته است.

- وقف‌های مردمی

اما اتفاق خوب در موزه وقف اداره اوقاف، اختصاص یکی از غرفه‌های موزه به اشیای وقف شده از طرف مردم است. مسئول آزمایشگاه موزه وقف اداره کل اوقاف در این باره می‌گوید: ما این امکان را داریم که با دریافت مبلغی اندک، اشیای با ارزش مردم را که امکان نگهداری از آن‌را ندارند یا به مرمت نیاز دارد، مرمت کنیم و اگر تمایل داشتند، با نام خودشان در موزه به نمایش خواهیم گذاشت. علاوه بر این، نامه‌ای به شهرستان‌ها فرستاده‌ایم که اشیای ارزشمند امامزاده‌هایشان را برای موزه وقف بفرستند. در هر صورت وجود این موزه در مرکز شهر، فرصت بسیار مغتنمی برای علاقه‌مندان است و تادر سفری کوتاه، تاریخی چند صد ساله را طی کنند.

«میرزا ابراهیم رضوی» در کوهسنگی مشهد در این فهرست جای می‌گیرد. در این میان، نسب «سیدعبد العزیز» در روستای دهسرخ در ۴۵ کیلومتری مشهد و «سیدمحمد حاتم» در روستای رضوان در ۳۰ کیلومتری مشهد به امام رضا^(ع)، «سید اسماعیل» در روستای امان‌آباد در ۳۲ کیلومتری مشهد به امام حسین^(ع) و همچنین «سید عبا... اسحاق» در روستای برزش آباد در ۱۴ کیلومتری مشهد، «کمال الدین و فرزندان» در دهستان تبادکان مشهد و امامزاده «یحیی» در روستای میامی در ۵۰ کیلومتری مشهد به حضرت سجاد^(ع) می‌رسد.

علاوه بر این امامزادگان، مزار برخی از صحابه حضرت رضا^(ع) نیز در فهرست بقاع متبرک مشهد جای می‌گیرد که مزار «هرثم بن اعین» مشهور به خواجه مراد و «عبد السلام بن صالح» مشهور به خواجه اباصلت نیز از آن جمله است و در همه روزهای سال، مأمین مؤمنان و دوستداران سلاله خورشید در مشهد هستند.

یکی از قدیمی‌ترین قرآن‌های وقف‌شده در مشهد مربوط به دوره ایلخانی

یک چرخ چوبی مربوط به امامزاده علی اکبر در داورزن سبزوار

زیر اماقوام‌ترین جنس آن زمان بوده است.
چلچراغ هجده‌شاخه
در قسمت میانی موزه چلچراغی بسیار بزرگ قرار گرفته که از امامزاده محمدعابد کاخک‌گناباده اینجا آمده و به دوره قاجار مربوط است. فیروزی در باره ویژگی‌های این روشنایی می‌گوید: این چلچراغ هجده شاخه دارد و از جنس برنج ساخته شده و همه سرشاخه‌هایش منداب داشته که با شمع روشن می‌شده است. نمونه کوچک‌تر این چلچراغ با شانزده شاخه، در موزه مردم‌شناسی آستان قدس رضوی نگهداری می‌شود. در واقع یکی از خاص‌ترین اشیای این موزه منداب یا همان چراغ روشنایی است. منداب‌ها از جنس برنج و پایه‌دار و سه طبقه است. به گفته فیروزی، داخل منداب روغن می‌ریختند و فتیله‌هایش را روشن می‌کردند. قیچی‌های کنار منداب هم از جنس آهن هستند و با آن‌ها فتیله‌ها را برش می‌دادند.
غرفه‌قدنیل‌ها
همان لوسترهای امروزی ما هستند که به عنوان منبع نور و زیبایی در امامزاده‌ها استفاده می‌شده است.

مروری بر تاریخ بقاع متبرکه خراسان و مشهد

فرزندان آفتاب در دیار خورشید

است. آنان بنا بر اسناد تاریخی، ارشد سادات موسوی یا علوی و نخستین ساکنان شهر مشهد بوده‌اند. اما علاوه بر امامزاده‌گنبد خشتی، هشت امامزاده دیگر هم هستند که نسبشان به امام موسی کاظم^(ع) می‌رسد. نام امامزادگان «فتح...» و «ربابه بیگم» در روستای آندرخ در ۳۳ کیلومتری مشهد، امامزادگان «میرسبحان ولی» و «بی‌بی صنوبر» در جاده کلات، امامزادگان «هاشم» و «محتشم» و «سید جلال» در روستای پیوه‌ژن در ۵۵ کیلومتری مشهد، امامزاده «سید ابو القاسم صالح» در بخش احمدآباد در ۵۰ کیلومتری مشهد، «سیدمحمدعلوی» در روستای اسلام‌قلعه در ۶۰ کیلومتری مشهد، امامزادگان «سیدناصر» و «سید یاسر» در روستای گلستان در ۵ کیلومتری مشهد و امامزاده

پانصدمتری آستان حضرت رضا^(ع) سقف و ستون خورده است و بنا بر اسناد تاریخی، ششم صد سالی می‌شود که همسایه حرم مطهر رضوی است. امامزاده مدفون در گنبد خشتی که مشهدی‌ها او را به نام «امامزاده سیدمحمد» یا «سلطان محمد» می‌شناسند، در کتب تاریخی با نام کامل «امیرسلطان غیاث‌الدین محمد بن امیر طاهرالموسوی» آمده است که نسبش با هفده واسطه به امام موسی کاظم^(ع) می‌رسد. اما نکته مهم اینجا است که شاهزاده سیدمحمد در واقع تنها نقیب شناخته‌شده و دارای مدفن در مشهد است و از این نظر است که گنبد خشتی ارج و قرب می‌یابد. لازم به توضیح است که پیش از روی کار آمدن صفویه و رسمی شدن مذهب شیعه در ایران، هدایت شیعیان و اداره آستان قدس رضوی با نقبا بوده

آستان ملائک پاسبان حضرت دوست می‌شوند، اما مأمون به مأمورانش دستور می‌دهد سادات را در هر جای سرزمین ایران که دیدند، بکشند. از این رو، بسیاری از سادات در این زمان شهید می‌شوند و اندک باقی‌مانده هم مخفیانه و گمنام به زیستن در غربت ادامه می‌دهند. این روند ادامه می‌یابد، به‌طوری‌که تا دوران قدرت گرفتن علویان در طبرستان و مرعشیان در مازندران، بسیاری به این شیوه بدرود حیات می‌گویند.

در خراسان امروز، ۲۰۴ بقعه مبارک وجود دارد که هفده بقعه از این تعداد در مشهد و اطراف آن واقع شده است. قدیمی‌ترین این اماکن متبرکه، مزاری است که مشهدی‌هان را با نام «گنبد خشتی» می‌شناسند. گنبد خشتی در یکی از معابر پرتردد مشهد و درست در

طوبی‌اردلان پس از واقعه عاشورا روزگار بر فرزندان حضرت علی^(ع) سخت‌تر و شیعہ‌ستیزی آشکارتر شد، چنان‌که در دوره بنی عباس، منصور دوانیقی با قراردادن بیکر سادات و شیعیان زیر پی دیوارها و در داخل ستون‌ها، ساخت‌شهر بغداد را به پایان رساند. این آفتاب‌گشی به اینجاخلتم نمی‌شود و تاریخ‌نمونه‌های بسیاری از آن ریا دارد و می‌کند، به‌عنوان مثال در روایتی آمده است که در زمان تاج‌داری هارون الرشید، او در یک شب ۷۵ نفر از سادات بنی‌هاشمی را شهید کرده است یا در زمان متوکل عباسی، شیعیان آن‌چنان در حصر و انزوا بوده‌اند که زنان‌شان برای خواندن نماز از یکدیگر لباس قرض می‌گرفته‌اند. این دست شکنجه‌هاست که به‌مرور برای فرزندان آل علی^(ع) چاره‌ای باقی‌نمی‌گذارد به‌جز کوچ کردن و مسافر دیار غریب شدن.

در همین دوران است که سادات علوی ترک دیار می‌کنند و راهی ایران می‌شوند. بسیاری از این سادات پس از شهادت امام رضا^(ع) در مشهد، راه خراسان را پیش می‌گیرند و همسایه

تعداد بقاع متبرکه خراسان رضوی:

تعداد بقاع متبرکه مشهد و اطراف آن:

رتبه خراسان رضوی در تعداد بقاع متبرکه:

قدیمی‌ترین بقعه مبارکه خراسان پس از حرم:

گنبد

خشتی